

MONITORUL SĂNĂTĂȚII

ANALIZA FORMELOR ORGANIZATORICE DE ANTREPRENORIAL RELEVANTE PENTRU ASISTENȚA MEDICALĂ PRIMARĂ

Aprilie, 2018

Autori:

Dumitru Budianschi
Ghenadie Turcanu

Centrul pentru Politici
și Analize în Sănătate

Chișinău, 2018

Această analiză a fost realizată în cadrul proiectului „Monitorul Sănătății pentru o bună guvernare în RM”, implementat de Centrul pentru Politici și Analize în Sănătate (Centrul PAS), cu suportul financiar al Fundației Soros-Moldova/Programul Sănătate Publică. Informațiile și concluziile expuse în această analiză aparțin în exclusivitate autorilor și nu sunt împărtășite neapărat de Fundația Soros-Moldova.

Centrul pentru Politici și Analize în Sănătate (Centrul PAS)
Republica Moldova, MD-2012, mun. Chișinău, str. Vasile Alecsandri 99/1
Tel: +373 22 22 63 43 Fax: +373 22 22 63 87, E-mail: office@pas.md

www.pas.md

CUPRINS

Introducere	4
Context	5
Formele posibile de implicare a actorilor privați în prestarea serviciilor AMP	6
Regimul de impozitare	10
Constatări și concluzii finale.....	16

Introducere

Sistemele de sănătate actuale atestă o implicare largă a tuturor sectoarelor societății contemporane: privat, public și non-comercial (asociativ). Nivelul de implicare al acestora este destul de diferit de la țară la țară și depinde, în mare măsură, de tradițiile și condițiile istorice, nivelul de dezvoltare, precum și de resursele publice disponibile. Pentru țările post socialiste o mare importanță are măsura în care sectoarele neguvernamentale sunt pregătite să se implice, de condițiile generale de business și activitate ale sectorului non-comercial. De asemenea, în Republica Moldova implicarea sectorului privat în prestarea anumitor servicii depinde și de dezvoltarea cadrului de parteneriat public-privat.

Această lucrare are scopul de a prezenta condițiile generale de organizare și desfășurare a activităților economice în Republica Moldova, cu referire doar la o parte specifică a sistemului de sănătate - asistența medicală primară (AMP). În cele ce urmează vor fi analizate formele de organizare a activităților de antreprenoriat existente în Republica Moldova, în special punându-se accent pe responsabilitatea patrimonială, unele aspecte fiscale și modul de organizare a acestora.

Analiza prezentată este destinată potențialilor prestatori de servicii de asistență medicală primară, precum și persoanelor care au sarcina de dezvoltare a cadrului de organizare a serviciilor AMP. Lucrarea nu vine cu recomandări privind abordările sau modalitățile de reformare a acestui sector, deoarece acoperă doar un aspect foarte îngust a unei eventuale reforme din sectorul AMP.

Pentru a facilita procesul de analiză este necesar să aducem informații suplimentare privind serviciile de AMP. În prezent, serviciile de AMP sunt prestate, în cea mai mare parte, de instituții publice. Totodată, există și prestatori privați. Astfel, în calitate de actori privați pot fi prestatori care, pe lângă un spectru larg de servicii medicale, prestează și servicii de AMP. Acestea, de regulă, sunt societăți comerciale cu răspundere limitată. Însă, în cazul când este vorba de servicii de AMP prestate de unul sau câțiva medici de familie, atunci forma de organizare poate să fie o adevărată provocare. Reieșind din practica existentă în acest sector, în acest caz ar fi vorba de afaceri destul de mici, care ar începe cu un volum al serviciilor (veniturilor) anuale începând cu circa 500 mii lei, care acoperă toate cheltuielile medicului de familie (salariul asistenților medicali etc). Astfel, în special în spațiul rural, unde extinderea serviciilor poate fi o problemă, este evident că este vorba de afaceri mici.

Context

Ministerul Sănătății Muncii și Protecției Sociale și-a trasat pentru trimestrul II al anului 2018 elaborarea cadrului normativ privind practica individuală a medicului de familie.¹ Conform Ministerului Sănătății Muncii și Protecției Sociale (MSMPS) această acțiune va contribui la modernizarea asistenței medicale primare orientate spre familie și comunitate.

Pentru prima dată practica medicului de familie, dar fără termenul „individuală” a fost definită de Ministerul Sănătății în anul 2015, când a fost aprobat Regulamentul practicii medicului de familie.² Regulamentul privind practica medicului de familie stabilește modul de formare și de gestionare a practicii medicului de familie și are drept scop asigurarea accesului echitabil a populației la serviciile de asistență medicală primară (AMP), în special a celei din localitățile rurale. Regulamentul definește practica medicului de familie ca un teritoriu bine determinat (stradă/străzi, bloc/blocuri, localitate/localități) și locuitorii acestuia, în număr ce nu depășește prevederile normativelor aprobate. La formarea practicii medicului de familie se ține cont de trei criterii generale: i) deservirea tuturor membrilor familiei (cu același loc de trai) la același medic de familie, indiferent de vârstă, prezența bolilor cronice, sarcină, apartenență socială etc.; ii) numărul populației atribuit pentru deservire; iii) timpul de ajungere a medicului de familie la persoanele din teritoriul respectiv să nu depășească 30 minute. Regulamentul mai prevede că responsabil de formarea practicilor medicilor de familie este conducătorul instituției medico-sanitare de asistență medicală primară, care semestrial trebuie să efectueze cartografierea teritoriului atribuit pentru deservire (prin decizia autorităților publice locale și aprobat conform Nomenclatorului instituțiilor medico-sanitare de asistență medicală primară prin ordinul Ministerului Sănătății) și, în funcție de numărul populației real existent, trebuie să determine Lista practicilor medicilor de familie. Astfel, în cadrul unei instituții medico-sanitare de AMP numărul practicilor medicului de familie depinde de numărul de populație deservit de instituție, de raza de deservire și de recomandările de până la 1.500 de locuitori la 1,0 funcție de medic de familie pentru practica medicului de familie³. Conducătorul instituției medico-sanitare poate modifica teritoriul atribuit pentru deservire și numărul practicilor medicului de familie spre micșorare sau majorare atunci când în cadrul evaluării semestriale se constată micșorarea sau majorarea numărului de persoane înregistrate în teritoriul respectiv, cu formarea de practici noi sau lichidarea celor în surplus. Conducătorul instituției medico-sanitare primare, după coordonare cu Fondatorul instituției medico-sanitare publice pe pagina-web oficială a instituției medico-sanitare primare lista practicilor medicilor de familie, inclusiv celor nou-formate, cu indicarea teritoriului atribuit (localitate/localități, stradă/străzi, bloc/blocuri) și numele medicilor de familie responsabili de fiecare practică.

Regulamentul privind practica medicului de familie mai prevede că în cazul existenței unei practici de familie libere (fără medic de familie), conducătorul instituției medico-sanitare atribuie funcțiile respective altui medic de familie, care asigură, de comun cu echipa, deservirea teritoriului respectiv atât în cadrul instituției medico-sanitare rurale, cât și în instituția unde acesta își desfășoară activitatea de bază, conform programului aprobat de conducătorul instituției. De asemenea, în cazul lipsei totale a medicilor de familie într-o instituție medico-sanitară primară autonomă din cauza încetării activității medicului de familie în legătură cu pensionarea, schimbarea

¹ Ordinul MSMPS nr.132 din 01.02.2018 ”Cu privire la aprobarea Planului de acțiuni al Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale pentru anul 2018”.

² Ordinul Ministerului Sănătății și Companiei Naționale de Asigurări în Medicină nr.791/467 din 12.10.2015 ”Cu privire la practica medicului de familie”.

³ Ordinul Ministerului Sănătății și Companiei Naționale de Asigurări în Medicină nr.1087/721A din 30.12.2016 ”Despre aprobarea Regulamentului privind înregistrarea persoanei la medicul de familie din instituția medico-sanitară ce prestează asistență medicală primară în cadrul asigurării obligatorii de asistență medicală”

domiciliului, plecarea din sistem, decesul etc., prin decizia autorităților administrației publice locale (până la angajarea altui medic de familie) practica medicului de familie, inclusiv cu funcțiile de coordonare și administrare instituțională, se atribuie/transmit temporar unui medic de familie dintr-o instituție adiacentă sau din centrul raional. Regulamentul prevede că practicile medicilor de familie libere (fără medic de familie) pot fi preluate de către instituțiile medico-sanitare private, în bază de concurs organizat conform actelor normative în vigoare, cu condiția înregistrării populației din teritoriul respectiv în instituția medico-sanitară privată, pe lista medicilor de familie. Pentru instituția medico-sanitară privată care își formează practica medicului de familie în localitatea rurală, Fondatorul (consiliul raional/municipal) poate decide transmiterea patrimoniului instituției medicale primare rurale în gestiune, în conformitate cu legislația în vigoare.

Alte acte normative care pot contribui la elaborarea cadrului normativ privind practica individuală a medicului de familie sunt următoarele: i) Legea ocrotirii sănătății stabilește că exercițiul profesiunilor medico-sanitare și farmaceutice poate fi independent (liberă practică) și dependent și că persoanele fizice și juridice pot exercita independent sau dependent profesiuni medico-sanitare și farmaceutice numai în bază de licență, eliberată de organul de licențiere, iar Ministerul Sănătății stabilește profesiunile și genurile de asistență medico-sanitară și farmaceutică al căror exercițiu este interzis lucrătorilor medicali și farmaceutici cu liberă practică;⁴ ii) Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic, de asemenea, stabilește că exercițiul profesiunilor medico-sanitare și farmaceutice poate fi independent (liberă practică) sau dependent și că **exercitarea independentă a profesiei de medic** reprezintă activitatea profesională a medicului la o întreprindere persoană juridică sau la o persoană fizică **agent al activității de întreprinzător**, care prestează servicii medicale în baza licenței și acreditării.⁵ Prin urmare, legislația în vigoare prevede că **practica individuală a medicului presupune doar activitate de antreprenoriat**, iar aceasta este reglementată de legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi⁶.

În acest sens, a fost efectuată o analiză a formelor de antreprenoriat în Moldova cu scopul de a evalua în ce măsură formele existente pot fi aplicate în AMP.

Formele posibile de implicare a actorilor privați în prestarea serviciilor AMP

În conformitate cu cadrul legal existent în Republica Moldova serviciile de asistență medicală primară, de fapt ca și în general serviciile medicale, pot fi prestate de actori privați prin următoarele forme de organizare:

- a) constituirea unui agent economic cu personalitate juridică;
- b) constituirea unui agent economic fără personalitate juridică;
- c) constituirea unei asociații non-guvernamentale non-comerciale;
- d) practicarea profesiilor liberale;
- e) prin forme speciale create prin legi speciale pentru prestarea unor anumite tipuri de servicii.

⁴ Art.8, alin.(2) și Art.8, alin.(2) din Legea ocrotirii sănătății nr.411 din 28.03.1995

⁵ Art. 11 din Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic nr.264 din 27.10.2005

⁶ Legea nr. 845 din 03.01.1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi

Primele două opțiuni sunt cuprinse prin termenul „activitatea de antreprenoriat”, iar reglementarea acestora este cuprinsă în Codul Civil, Legea cu privire la antreprenoriat și alte legi dedicate anumitor forme de organizare juridică.

a) Pentru activitatea de antreprenoriat **cu formarea unei persoane juridice** pot fi utilizate următoarele forme:

- societate pe acțiuni;
- societate cu răspundere limitată;
- cooperativă de întreprinzător;
- cooperativă de producție;
- întreprindere de arendă.

Din cele enumerate mai sus, **Societățile cu Răspundere Limitată** (SRL) și **Societățile pe Acțiuni** (SA) sunt cele mai răspândite forme, menționând că SRL-le domină net ca număr. Societățile pe acțiuni, spre deosebire de cele cu răspundere limitată, sunt folosite în cazul unui număr mai mare de asociați/acționari (numărul maximal de asociați în SRL este de 50), și/sau atunci când se dorește un acces pe piața de capital și/sau un management corporativ mai puternic. Acționarii SA de regulă sunt mai departe de management, în timp ce în SRL-uri, asociații sau unul din ei de regulă conduce întreprinderea, totodată asociații pot fi excluși din SRL la cererea adunării generale, în timp ce acționarii nu. La etapa de inițiere a afacerii are importanță mărimea capitalului inițial, care pentru SA este substanțial mai mare (20 mii lei iar pentru SRL nu există o cerință minimă) și procedurile de înregistrare, care pentru SA sunt mai complicate. În cazul SA raportările și evidența sunt puțin mai complexe, legate în special de evidența acțiunilor și supravegherea din partea Comisiei Naționale pentru Piața Financiară. De asemenea, SA, însă și SRL-le au structuri de conducere destul de complicate (vezi Tabelul 1).

Cooperativele de regulă sunt create pentru maximizarea veniturilor (profiturilor) participanților la cooperare. Cooperativa de producere este înființată de către 5 sau mai multe persoane fizice în scopul desfășurării în comun a activității de producție și a altei activități economice, bazate preponderent pe munca personală a membrilor ei și pe cooperarea cotelor de participare la capitalul acesteia. Iar, **Cooperativa de întreprinzător** este o persoană juridică, ai cărei membri sunt cel puțin 5 persoane juridice și/sau fizice care practică activitate de întreprinzător (adică 5 agenți economici). Aceste forme sunt create cu scopul de facilitare a cooperării, însă în mod special în domeniul activităților agricole. Totodată, aceste forme au structuri de conducere destul de complicate, fiind un dezavantaj serios pentru afacerile mici de prestări de servicii AMP (Tabelul 1).

O formă specială de organizare este **Întreprinderea de arendă** care, prin esență, servește sau poate servi ca o formă de privatizare. Astfel, prin această formă membrii colectivului întreprinderilor de stat sau municipale pot constitui o întreprindere de arendă și să preia în arendă bunurile de stat (sau municipale). Aplicarea acestei forme organizatorice este puțin probabilă în prestarea serviciilor medicale.

b) Activitatea de antreprenoriat poate fi efectuată și prin utilizarea formelor de organizare **fără constituirea unei persoane juridice separate**:

- întreprindere individuală;
- societate în nume colectiv;
- societate în comandită.

Este important de menționat că în practică societățile în nume colectiv și comandită din informații indirecte sunt înregistrate ca persoane juridice, chiar dacă în Legea nr 845 din

03.01.1992, art. 15 și 16 se stipulează expres că „nu este persoană juridică și se prezintă în cadrul raporturilor de drept ca persoană fizică”.

Întreprinderea individuală se echivalează cu întreprinzătorul individual și aparține unei persoane sau membrilor familiei acestuia. Patrimoniul întreprinderii individuale este inseparabil de bunurile personale ale antreprenorului. Astfel, antreprenorul-posesor al întreprinderii individuale **poartă răspundere nelimitată pentru obligațiile acesteia cu întreg patrimoniul său**, cu excepția bunurilor care, conform legii, nu fac obiectul urmăririi. La fel și în cazul întreprinderii fondate de către membrii unei familii, aceștia poartă o răspundere nelimitată solidară. Astfel, în condițiile unor **activități cu mari riscuri patrimoniale nu este recomandată această formă organizatorică**. Totodată, circa o treime din agenții economici înregistrați în registrul de stat sunt întreprinderi individuale. Aceasta se datorează unei relative simplități în organizarea și raportarea financiară (vezi Tabelul 1).

Societatea în nume colectiv (SNC) și **Societatea în comandită (SîC)** reprezintă întreprinderi fondate de două și mai multe persoane juridice și (sau) persoane fizice (și nu mai mult de 20 pentru nume colectiv), fără crearea unei noi persoane juridice (există țări unde ambele forme sunt persoane juridice, inclusiv România). Întreprinderea funcționează prin asocierea bunurilor acestora pentru realizarea unor activități de antreprenariat comune, sub aceeași firmă, în baza contractului de constituire (de asociere) încheiat de aceștia. Ambele tipuri de societăți se prezintă în cadrul raporturilor de drept ca persoană fizică. În cazul societăților în nume colectiv, pentru obligațiile societății, **toți asociații poartă răspundere solidară nelimitată cu întreg patrimoniul lor** (exceptându-se bunurile care, în conformitate cu legislația în vigoare, nu fac obiectul urmăririi). În cazul societății în comandită, aceasta are în componența sa cel puțin un comanditar și un comanditar, iar pentru obligațiile societății **comanditații poartă răspundere solidară nelimitată cu întreg patrimoniul lor** (cu excepțiile generale), în timp ce comanditarii doar cu partea din averea lor transmisă societății în baza contractului de constituire (de societate). Astfel, se poate observa că aceste forme de asociere se deosebesc prin faptul că obligațiile societății sunt garantate cu patrimoniul social și cu răspunderea nelimitată și solidară a tuturor asociaților (pentru nume colectiv) și comanditaților (în cazul societății în comandită). Totodată, pentru ambele societăți, acestea nu poartă răspundere pentru obligațiile asociaților, care nu sunt legate de activitatea acestora. Astfel, se poate afirma că aceste forme sunt mai puțin obișnuite, aplicate, reglementarea activității acestora este puternic influențată și determinată de cadrul juridic general și, cel mai important, nu oferă avantaje față de alte forme de organizare a activităților de antreprenariat.

c) Prin constituirea unei asociații non-guvernamentale și non-comerciale;

O altă posibilitate de prestare a serviciilor de AMP poate fi efectuată prin activități a organizațiilor necomerciale. Adică prin formarea unei **Asociații Obștești** în conformitate cu legea nr 837/1996 (republicată în 2007) cu privire la asociațiile obștești sau a unei **Instituții private** (Cod Civil, art 180, 183, 185). Asociația obștească este o organizație necomercială, independentă de autoritățile publice, constituită benevol de cel puțin două persoane fizice și/sau juridice. Membrii acesteia nu răspund pentru obligațiile Asociației și vice-versa. Asociațiile pot fi constituite pentru realizarea beneficiilor publice, inclusiv ocrotirea sănătății (art 2 alin 3 din legea nr. 837). Instituția privată poate fi fondată de un singur fondator, însă **fondatorul răspunde pentru obligațiile Instituției în măsura în care patrimoniul acesteia nu este suficient pentru stingerea lor**. Membrii Asociației sau fondatorul Instituției private nu-și păstrează drepturile asupra patrimoniului transmis asociației în proprietate, nici asupra cotizațiilor de membru, iar profitul organizației necomerciale nu se distribuie între membri, fondatori sau alte persoane. De asemenea, structurile de guvernare pentru aceste forme sunt relativ simple (Tabelul 1). Totodată, Guvernul a

aprobat⁷ și a transmis un nou proiect de lege al Societăților necomerciale, în care obligațiile Instituției nu se extind asupra fondatorului. De asemenea, în acest proiect de lege sunt incluse mai multe clarificări care simplifică mult activitatea organizațiilor necomerciale.

d) Practicarea profesiilor liberale

La nivel internațional nu există o definiție general acceptată a „profesiilor liberale”, fiecare stat definind și reglementând individual activitatea acestora. În Directiva UE 2005/36/CE privind recunoașterea calificărilor profesionale „profesiile liberale”, în sensul acestei directive, sunt descrise ca „orice profesie exercitată pe baza unor *calificări profesionale corespunzătoare*, cu *titlu personal*, pe *propria răspundere* și *independent* din punct de vedere profesional, *oferind servicii intelectuale și conceptuale* în interesul clientului și al publicului”. Totodată, fiecare stat membru are (sau nu are) cadru național privind profesiile liberale. Însă, din descrierea dată în Directivă se pot identifica câteva particularități generice ce caracterizează „profesia liberală”. Astfel, acestea sunt activitățile efectuate de către indivizi cu înalte calificări profesionale, pe proprie răspundere, independent și în interesul clientului sau publicului. Printre caracteristicile principale ce definesc profesiile liberale se pot numi⁸:

- auto-angajarea;
- utilizarea capitalului propriu;
- ocuparea pe viață.

În Republica Moldova conceptul de „profesii liberale” este slab dezvoltat, nu există o definiție legală a acestei noțiuni, lista acestora, clasificarea etc, iar multe dintre profesiile liberale (considerate la nivel internațional) nu au cadrul de reglementare necesar. Cel mai bine stau lucrurile în profesiile liberale (chiar dacă nu sunt menționate expres în acest mod) din domeniul Justiției, care au un cadru de reglementare, precum și prevederi specifice pentru impozitarea acestora. Însă, pentru profesiile liberale din domeniul sănătății acesta lipsește în totalitate, chiar dacă incidența acestora în sectorul de sănătate este destul de mare la nivel internațional. Prin urmare, aplicarea acestei forme de prestare a serviciilor AMP este posibilă, doar după crearea unui cadru instituțional și de reglementare special. Iar forma juridică de organizare a activității acestora poate avea loc prin forme existente cum ar fi Întreprinderea Individuală și diferite forme de asociere sau prin forme noi stabilite de legislația specială.

e) Prin constituirea unei forme speciale pentru serviciile de AMP

Teoretic, dacă formele de organizare juridică existente în prezent sunt considerate ca fiind nepotrivite pentru implicarea privaților în prestarea serviciilor de AMP, în acest caz se poate apela la instituirea în cadrul legal a unei forme organizatorice speciale pentru aceste servicii. Însă, aceasta presupune un efort considerabil de reglementare. De asemenea, crearea unei forme speciale de organizare este mai curând o opțiune teoretică.

Concluzii după criteriul de răspundere patrimonială

Un aspect foarte important în alegerea formelor de organizare este **răspunderea patrimonială**. În cazul formelor cu crearea unei persoane juridice răspunderea asociaților,

⁷ http://justice.gov.md/public/files/2018/transparency_in_procesul_decizional/martie/27/Proiect_Lege_ONG.pdf

⁸ Facts, Figures and Perspectives on the Liberal Professions, Prof. Dr. Martin Henssler, Brussels, 2014, http://www.euzfb.uni-koeln.de/sites/euzfb/pdf/EWSA-Studie/Praesentation_web.pdf

acționarilor, membrilor etc. este limitată și clar delimitată față de obligațiile persoanei juridice. Aceasta înseamnă că în situația de insolvență a persoanei juridice creditorii nu pot extinde cerințele asupra întregului patrimoniu al asociațiilor, acționarului etc, această răspundere de regulă (cu excepția cooperativelor unde răspunderea poate fi extinsă) se limitează la valoarea părților deținute (părți sociale, acțiuni, cote parte etc.) în societate.

Astfel, din acest punct de vedere societățile comerciale (SRL, SA) și cooperativele sunt preferabile față de cele organizate ca ÎI, SNC, SiC unde răspunderea fondatorului, asociaților și respectiv a asociaților comanditari este integrală. De asemenea, din acest punct de vedere, în cazul activităților cu un risc patrimonial mare este preferabilă organizarea activităților ca agent al sectorului non-comercial (ex. instituție privată).

Concluzii după complexitatea structurii de conducere

În Tabelul 1 sunt prezentate în linii mari structurile prevăzute de legislație pentru diferite forme de organizare a activităților economice.

Tabel 1 Organele de conducere la diferite forme de organizare

	Adunrea Generală	Consiliul Societății (cooperativei etc)	Organul executiv	Comisia de cenzori (revizie, etc)	Arbitrajul, altele
SA	X	X (peste 50 de acționari)	X	X	
SRL	X	opțional	X	opțional	
Cooperativă de întreprinzător/	X	X (peste 30 membri)	Președinte	X	opțional
Cooperativa de producție	X	X (peste 50 membri)	Președinte	X	
Întreprindere Individuală	-	-	Director	-	-
Societate în nume colectiv	Acordul membrilor	-	Complicat, în funcție de stipulările în contractul de asociere	-	-
Societate în comandită	Comanditați	-	De către comanditați, în conf. cu contractul de asociere	-	-
Asociația obștească	X	X (opțional în noul proiect de lege)	X	X (opțional în noul proiect de lege)	-
Instituția privată	X	-	Administrator	-	-

Sursa: Elaborat de autor în baza cadrului legal existent

Din Tabel se poate observa că cele mai simple structuri de conducere le au ÎI și asociațiile non-comerciale. Pentru prestatorii de servicii de AMP specializați doar pe acest sector povara cu structurile de conducere este destul de sensibilă. Astfel, din acest punct de vedere formele preferate ar fi formele de organizare ca asociație non-comercială (dacă luăm în considerare noul proiect de lege) și instituția privată.

Regimul de impozitare

În acest capitol sunt prezentate regimurile de impozitare, prevăzute în legislație care în special sunt mai favorabile decât regulile standard. Nu toate prevederile prezentate în continuare

sunt aplicabile pentru serviciile AMP, însă au fost aduse aici pentru a înțelege contextul existent în eventualitatea în care se va dori elaborarea unor chestiuni specifice pentru acest sector.

Sistemul de impozitare din Republica Moldova prevede următoarele taxe, impozite, contribuții și plăți obligatorii:

Impozitelor și taxelor generale de stat:

Impozitul pe venit;

Taxa pe valoarea adăugată – TVA;

Accizele;

Impozitul privat;

Taxe vamale;

Taxele rutiere;

Impozitul pe avere;

Impozitul unic de la rezidenții parcurilor pentru tehnologia informației.

Impozitele și taxele locale (impozitul pe bunurile imobiliare, taxele pentru resursele naturale, taxa de piață, etc)

Contribuțiile de asigurare socială

Primele de asigurare medicală

Plățile pentru poluarea mediului

Din impozitele și taxele menționate mai sus, unele din acestea sunt aplicate relativ uniform pentru toți contribuabilii. Totodată, există și impozite pentru care regimul de impozitare este mai puțin omogen, existând mai multe abateri de la regula de bază. În continuare vom prezenta cele mai importante și relevante regimuri de impozitare, în concordanță cu scopul acestei lucrări.

1. Impozitul pe venit

În conformitate cu art. 15 din Titlul II al Codului Fiscal cotele standard ale impozitului pe venit în Republica Moldova pentru 2018 sunt:

- a) Pentru persoane **fizice și întreprinzători individuali**,
 - 7% din venitul anual impozabil ce nu depășește suma de 33000 lei;
 - 18% din venitul anual impozabil ce depășește suma de 33000 lei;
- b) Pentru **persoanele juridice** – în mărime de 12% din venitul impozabil;
- c) Pentru **gospodăriile țărănești** (de fermier) – în mărime de 7% din venitul impozabil;

De asemenea, agenții economici care distribuie dividende achită 12% din profitul perioadei fiscale, din care se vor achita dividende.

Excepție de la regulile generale de impozitare pe venit se aplică la anumite grupuri de contribuabili, în funcție de activitățile efectuate, după locul efectuării activităților de

antreprenoriat, după forma de organizare juridică, dimensiunea afacerilor sau combinația acestora. Din cele relevante pentru subiectul nostru putem menționa:

a) Scutirea de la plata impozitului pe venit pentru:

- Instituțiile de învățământ publice și private sunt scutite de impozitul pe venit pe veniturile din activități de învățământ;
- Organizațiile necomerciale (asociația obștească (Legea 837-XIII/1996), fundația (Legea 581-XIV/1999), organizația filantropică (Legea 1420-XV/ 2002), organizația religioasă (Legii nr. 125-XVI din 11 mai 2007), partidele politice și organizațiile social-politice (conform Legii nr. 294-XVI din 21 decembrie 2007),) publicațiile periodice și agențiile de presă – conform Legii presei nr. 243-XIII din 26 octombrie 1994 și Legii nr. 221 din 17 septembrie 2010)).

b) Aplicarea unei rate de 4% din venitul din activitatea operațională

- Această rată se aplică pe venitul obținut în perioada fiscală de declarare pentru agenții economici persoane juridice, care nu sunt înregistrați ca plătitori de TVA și ponderea venitului pentru anul precedent din prestarea de servicii de consultanță pentru afaceri și management (pct. 70.22 din Clasificatorul Activităților din Economia Moldovei) nu depășește 60% din venitul din vânzări.
- Calcularea impozitului se efectuează anual. Achitarea impozitului la buget se efectuează în rate, trimestrial, până la data de 25 a lunii următoare trimestrului corespunzător.
- Darea de seamă privind impozitul pe venit se prezintă nu mai târziu de 25 martie a anului următor perioadei fiscale de declarare.

c) Impozitarea de 18% pentru desfășurarea activității profesionale în sectorul justiției

Contribuabilii achită o rată de 18% din venitul impozabil obținut de subiectul impunerii din desfășurarea activității profesionale în sectorul justiției în perioada fiscală de declarare. La activitățile profesionale din sectorul justiției se referă: notarii, avocații, mediatorii, executorii judecătorești. Formele de organizare a acestora sunt specificate în cadrul juridic special. Biroul notarului nu are statut de persoană juridică.

2. Taxa pe Valoarea Adăugată (TVA)

Taxa standard de TVA în Republica Moldova este de 20%. De asemenea, există un șir de mărfuri și servicii la care se aplică și taxa redusă de 8%, printre acestea și medicamentele de la pozițiile tarifate 3001–3004, atât indicate în Nomenclatorul de stat de medicamente, cât și autorizate de Ministerul Sănătății.

În conformitate cu Art. 103, alin (1) paragraful 10) ***serviciile medicale se scutesc de TVA***, fără drept de deducere: „serviciile medicale, cu excepția celor cosmetice, serviciile de ambulanță medicală aeriană, materia primă medicamentoasă, materialele, articolele, ambalajul primar și secundar utilizate la prepararea și producerea medicamentelor, autorizate de Ministerul Sănătății, cu excepția alcoolului etilic, mijloacelor cosmetice, conform listei aprobate de Guvern; articolele și aparatele ortopedice și de protezare (poziția tarifară 9021); biletele de tratament (inclusiv cele fără cazare) și de odihnă în stațiunile balneoclimaterice, pachetele de servicii turistice; mijloacele tehnice, inclusiv transportul auto, folosit exclusiv în scopuri legate de profilaxia dizabilității și reabilitarea persoanelor cu dizabilități”.

Astfel, dacă efectuează servicii AMP, prestatorii de servicii medicale (scutite de TVA fără drept de deducere, conform art 103 alin (1), paragraf 10)) în condițiile prevederilor art.112 din Codul Fiscal, nu se vor înregistra ca subiecți impozabili cu TVA.

3. Impozitele și taxele locale

3.1 Impozitul pe bunurile imobiliare

Ratele de impozitare sunt stabilite de autoritățile locale în baza prevederilor Codului Fiscal. Ca excepție, în conformitate cu Art. 283 aliniat (1) din Codul Fiscal (titlul VI) sunt scutiți de impozit (printre alții):

- Autoritățile publice și instituțiile finanțate de la bugetele de toate nivelurile;
- Societățile orbilor, surzilor și invalizilor și întreprinderile create pentru realizarea scopurilor statutare ale acestor societăți;
- Instituțiile medico-sanitare publice, finanțate din fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală;
- Organizațiile necomerciale care corespund cerințelor art.52, în cadrul cărora funcționează instituțiile de asistență socială.

De asemenea, în conformitate cu alin (4), de impozitul pe bunurile imobiliare (terenuri, loturi de pământ) sunt scutiți proprietarii și beneficiarii ai căror terenuri și loturi de pământ (printre altele):

- Sunt ocupate de instituțiile de cultură, de artă, de cinematografie, de învățământ, de ocrotire a sănătății; de complexe sportive și de agrement (cu excepția celor ocupate de instituțiile balneare), precum și de monumentele naturii, istoriei și culturii, a căror finanțare se face de la bugetul de stat sau din contul mijloacelor sindicatelor.

3.2 Taxele locale

Sistemul taxelor locale include mai multe taxe, printre care doar câteva relevante pentru serviciile AMP (Titlul art. 289 alin (2)):

- Taxa pentru amenajarea teritoriului (persoanele juridice sau fizice înregistrate în calitate de întreprinzător și persoanele ce desfășoară activitate profesională în sectorul justiției, care dispun de bază impozabilă);
- Taxa de aplicare a simbolicii locale (care aplică simbolică locală pe produsele fabricate);
- Taxa pentru unitățile comerciale și/sau de prestări servicii;
- Taxa pentru parcaj (care utilizează parcajul);
- Taxa pentru dispozitivele publicitare (proprietarii de dispozitive).

Doar în cazul taxei pentru amenajarea teritoriului există diferite regimuri de aplicare a acestei taxe. Astfel, obiectul impunerii în cazul:

- întreprinderilor individuale și gospodăriilor țărănești (de fermier) îl constituie – fondatorul întreprinderii individuale, fondatorul și membrii gospodăriilor țărănești (de fermier);
- persoanelor care desfășoară activitate profesională în sectorul justiției – numărul de persoane abilitate prin lege pentru desfășurarea activității profesionale în sectorul justiției.

3.3 Taxele pentru resursele naturale

Nu sunt relevante pentru AMP.

4. Contribuțiile de asigurare socială

Regimul standard de calcul al contribuțiilor sociale este de 23% la fondul de salarizare și la alte recompense, achitate de către angajator și 6% din salariul lunar și din celelalte recompense achitate de către angajat. Responsabil pentru calculul și plata contribuțiilor datorate de către angajator și angajat este angajatorul. În afară de regimul standard, există câteva regimuri speciale, inclusiv:

- a) Veniturile militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, din sistemul penitenciar, din Serviciul de Informații și Securitate, din Serviciul de Protecție și Pază de Stat, din Departamentul Situații Excepționale, din Centrul Național Anticorupție, primite la locul serviciului de bază: - **pentru angajator 23% la 2 salarii medii lunare pe economie prognozate pentru anul 2018 și pentru angajat din salariul lunar și din celelalte recompense.**
- b) Rezidenții parcurilor pentru tehnologia informației: ca și cotă (54,7%) din impozitul unic, impozitul unic este de 7% din venit (însă nu mai puțin de 30% per salariat din quantumul salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul aferent perioadei fiscale a impozitului respectiv).
- c) Angajatorii din agricultură (persoane fizice și juridice) care practică în decursul întregului an bugetar exclusiv activitățile stipulate în grupele 01.1-01.6 din Clasificatorul activităților din economia Moldovei, aprobat prin Hotărârea Colegiului Biroului Național de Statistică nr. 20/2009, pentru persoanele angajate prin contract individual de muncă ori prin alte contracte în vederea executării de lucrări sau prestării de servicii: angajator - 22% la fondul de salarizare și la alte recompense pentru tot personalul unității, din care 6% sunt achitate din bugetul de stat, iar angajatorul achită cota standard.
- d) Persoanele fizice care se regăsesc în una din situațiile (cu excepția pensionarilor și celor care fac parte din alte categorii de contribuitori expres menționate):
 - Fondatori ai întreprinderilor individuale;
 - Notari, investiți în funcție în modul stabilit de lege;
 - Executori judecătorești, investiți în funcție în modul stabilit de lege;
 - Avocați care au înregistrată una din formele de organizare a activității de avocat în condițiile legii;
 - Administratori autorizați care au înregistrată una din formele de organizare a activității de administrator în condițiile legii;
 - Persoane fizice care desfășoară activități independente în domeniul comerțului cu amănuntul, cu excepția comerțului cu mărfuri supuse accizelor, achită **8424 de lei anual**, plătite lunar în tranșe egale.

- e) Titularii patentei de întreprinzător: **8424 de lei** anual, dar nu mai puțin de 1/12 din această sumă lunar, în funcție de durata activității desfășurate pe bază de patentă.

Din cazurile prezentate mai sus nu toate sunt relevante pentru serviciile AMP, însă pot servi ca o idee în vederea unei abordări speciale pentru serviciile AMP.

5. Primele de asigurare medicală

Primele de asigurare obligatorie de asistență medicală se achită sub formă de contribuție procentuală sau pentru unele categorii în sumă fixă. Nivelul standard al primelor este de 4,5% din fondul de salarizare și alte recompense plătite de angajator și alte 4,5% din salariu și alte recompense plătite din contul angajatului. Angajatorul este responsabil pentru calcularea și plata contribuțiilor aferente angajatorului și angajatului.

Mărimea primei de asigurare în formă de sumă fixă se calculează prin aplicarea primei de asigurare în formă de contribuție procentuală la salariul mediu anual, prognozat pentru anul respectiv în baza indicatorilor macroeconomici (Art.17 alin (4), L1585/1998). Însă, pentru 2018 există o derogare de la această prevedere, astfel prima în mărime fixă va fi de 4056 de lei. La acest capitol se încadrează, inclusiv:

- a) Persoanele fizice neangajate, cu domiciliul în Republica Moldova și care sunt fondatori de întreprinderi individuale;
- b) Mediatorii, notarii, avocații, executorii judecătorești, experții judiciari care activează în cadrul unui birou de expertiză judiciară, interpreții, traducătorii și administratorii autorizați, indiferent de forma juridică de organizare a activității, neangajați, care au obținut atestat, licență sau autorizație în modul stabilit de lege.

Din impozitul unic achitat de rezidenții parcurilor IT se repartizează prime de asigurare obligatorie de asistență medicală sub formă de contribuție procentuală în cuantum de 15,4% din impozitul unic.

6. Plățile pentru poluarea mediului

Se aplică regulile generale. Însă, în general, foarte puțin sunt relevante pentru serviciile AMP.

Concluzii la subiectul de impozitare

După cum a fost menționat (i) în această lucrare se discută preponderent despre prestatori de servicii de AMP de dimensiuni mici (așa cum a fost stabilit în Introducere) și (ii) prestarea serviciilor de AMP, în special în spațiul rural întâmpină greutăți, adică sunt zone unde există dificultăți la acoperirea cu aceste servicii. Astfel, pentru a atrage sectorul privat în prestarea acestor servicii este necesară reducerea pe cât posibil a poverii în ceea ce privește raportarea și impozitarea. În continuare sunt prezentate concluzii doar pe cele mai importante impozite și taxe, cum ar fi impozitul pe venit, contribuții și prime de asigurare și TVA. Restul taxelor au un regim uniform de aplicare.

După cum a fost menționat deja, prestatorii de servicii medicale, dacă efectuează doar servicii AMP, nu sunt subiecți impozabili cu TVA (și în cazul când sunt obținute și venituri impozabile sub plafonul stabilit).

În partea ce ține de impozitul pe venit, aceștia se impozitează în conformitate cu regulile generale, în funcție de forma de organizare. În cazul când serviciile sunt prestate de către o

asociație necomercială (inclusiv instituția privată) aceasta este scutită de impozitul pe venit. Însă, în acest caz veniturile medicului sunt obținute doar sub formă de salariu, care are o sarcină fiscală destul de mare (Impozit pe venit (18% și 7%), primele medicale achitate de angajator și salariat (9% în total), asigurările sociale plătite de angajator și angajat (29% în total). Astfel, pentru această formă, chiar fiind scutită de impozitul pe venit ca organizație, veniturile pe care medicul le va putea încasa vor avea **nivelul general de impozitare**, iar acesta **este destul de înalt**.

Aplicarea regimului de impozitare de 4% este posibilă pentru persoane juridice ai sectorului întreprinderilor mici și mijlocii (cu venituri de până la 1,2 mil pe an), este mai avantajos de aplicat decât regimul general, dacă rentabilitatea veniturilor este peste 33,3%. Avantajul acestei forme este că se aplică o rată pe impozitul de venit a agentului economic redusă (de 4%) față de 12% în cazul general. În acest caz, medicul poate ridica dividende, pe care o să achite un impozit de 6%. Astfel, în acest caz nivelul final de impozitare al venitului medicului va fi similar (dacă neglijăm diferența între 18% și 7%, aplicată pe pragul de impozitare (3630 lei în 2018)) pentru impozitul pe venit, însă pe dividende nu se aplică contribuțiile sociale și primele de asigurare medicală. Astfel, **veniturile finale ale medicului în anumite circumstanțe sunt mai mari decât în cazul organizației necomerciale**.

Nivelul total de impozitare a veniturilor finale ale medicului în cazul organizării activității ca ÎI este, în linii mari, similară pe partea de impozit pe venit (18% sau 12%+6%) cu nivelul general de impozitare. Însă, oferă o schemă mai avantajoasă (dacă nu ținem cont de nivelul beneficiilor sociale) de plată a contribuțiilor sociale și primelor de asigurare medicală, sub formă de sume fixe (8424 de lei anual pentru asigurări sociale și 4056 de lei pentru asigurare medicală).

De asemenea, ca bază pentru o eventuală soluție la impozitarea serviciilor de AMP ar putea servi regimul de impozitare existent pentru activitățile profesionale din sectorul justiției. Odată cu dezvoltarea conceptului de profesie liberală în serviciile medicale, regimul existent pentru activitățile profesionale de justiție ar putea fi dezvoltat pentru a putea fi atractiv în sectorul medical.

Constatări și concluzii finale

Principalele forme care pot fi utilizate pentru organizarea serviciilor de AMP oferite de cadrul legal existent sunt prin crearea unei societăți comerciale, în special SRL și ca persoană fizică prin crearea Întreprinderii Individuale. Ținând cont de specificul serviciilor de AMP și de dimensiunile mici ale afacerilor, menționate în Introducere se pot formula câteva cerințe generale față de formele de organizare ale activităților de AMP: (i) să fie relativ simple în organizare și conducere, (ii) să permită limitarea (sau separarea) responsabilității agentului economic de persoana fizică, (iii) să poarte o povară redusă în ceea ce privește evidența, raportarea și impozitarea.

În prezent, **formele de organizare și regimurile de impozitare existente în cadrul legal nu oferă o soluție perfectă**, care să satisfacă toate condițiile menționate mai sus. **Principala problemă în cazul activității ca întreprindere individuală constă în responsabilitatea totală**. În cazul activităților în domeniul serviciilor medicale efectul acestor riscuri pot fi destul de importante, în special în lipsa unui cadru de asigurare cu referire la malpraxis. De asemenea, în prezent nu există cadru legal pentru organizarea serviciilor sub formă de profesii liberale. Astfel, medicii de familie nu pot să presteze servicii AMP fără a deveni subiecți ai activităților de antreprenoriat, iar aceasta creează o presiune suplimentară privind activitățile generale de organizare și operare a acestor activități.